

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ:
Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто пошт. шлях. 143.322.
Адреса для телеграм:
"Діло" Львів.
Головний Редактор прий-
має від 11—12 год. перед-
полуднем.
Рукописи не звертаються.

ПЕРЕДПЛАТА В КРІЮ:
Місячно 5-00 зол.
Чвертьрічно 15-00 "
Піврічно 30-00 "
Річно 60-00 "

ЗА ГРАНИЦЮ: В Америці і Євро-
пі, Франції, Голландії, Бельгії 20 фр. фр.,
Італії 7-50 зол., Німеччині 7-50 зол.,
Швейцарії 5 шв. фр., Чехослова-
ччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Ба-
гарії 7-50 зол., Австрії 7-50 зол.,
З інших країн 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
Друкарні: 29-26.

А СПРАВИ ОГОЛОШЕНЬ
ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІ-
СТРАЦІЇ

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА

20 сот.

Вуголь і дерево

на зиму
найкорисн ше
купити в

Народній Торговлі,

Львів, Ринок ч. 36. — Для членів корисні умовини сплати.

Тутка

Нормитан

це найвищий гатунок!!
Остерігаємо перед нездалим виробом!!

Загальна служба праці в Німеччині.

Як повідомляють з Берліна, з днем 1. січня 1935. р. в Німеччині буде обов'язувати загальна служба праці. Кожний громадянин з укінченням 17 року життя мусить перебувати обов'язково в габорах праці, де мусить відбутися теж військовий вишкіл. В Берліні надіються, що тим способом 350.000 людей буде вишколених що року на воєну.

На нац.-соц. конгресі провідник праці Гіраль оголосив промову, в якій заявив м. ін., що нац.-соц. добровольчі кадри праці були організацій-

ними рямцями для переведення загального обов'язку служби праці. Ті кадри вишколили провідників і персонал та спонсорували ідею служби праці. Німецька молодь дала тепер зразок, як сповняти почесний обов'язок праці в службі народу. Німецький нарід в духово і морально довірливий до ведення загального і рівного обов'язку служби праці. Чекаємо, сказав промовець, тільки на приказ вождя, який визначить відповідну до того хвилину

Німецький голос у справі східного пакту.

ПАРИЖ, 10. 9. ПАТ. Агенція Аласа повідомляє в Лондону, що шарж д'афер німецької республіки передав сьогодні в англійському міністерстві закорд. справ меморандум, що містить вважати німецького уряду в справі східного пак-

ту взаємної допомоги. Офіційні кола в Лондоні здержуються покищо від інформування про зміст німецької ноти. Однак можна догадуватися, що нота не відкидає ані не приймає проекту, та що висуває деякі застереження

КІНЕЦЬ НІРНБЕРГСЬКИХ НАРАД.

НІРНБЕРГ, 11. 9. ПАТ. Цілотижневі наради (маніфестації) в приводе партійного конгресу скінчилися вчора вечірною дефілядою Райхсфюрера перед кватирою канцлера Гітлера, який описав виглосив велику промову. Він ствердив, що німецький нарід чується щасливим, що дістав

уряд авторитету, який стоїть понад великими групами. Обговорюючи роль партії, канцлер ствердив, що вона залишиться незломною в тактиці, елістичною і здібною пристосовуватися. Вкінці заявив, що надією націонал-соціалістичної партії є молодь.

Напади на манджурських залізницях.

МОСКВА, 10. 9. ПАТ. Як повідомляє совітська преса, азиатка кампанія харбінських часописів проти Совітів триває далі. "Время" каже, що бандити, які напали на потяг ч. 11., дістали японські кріси зі штабу Валхера, як це йнале азовлені хунхузи. Представник японського міністерства війни мав заявити, що зіз-

нання арештованих совітських залізничників підтверджують існування совітської змови на залізницях, причому мав накликувати до дальших арештувань серед вищих залізничних урядовців. Совітська преса кваліфікує понови погрози як "ліжчому кампанію".

Перед ліквідацією страйку в Америці.

ВАШИНГТОН, 11. 9. ПАТ. Страйковий комітет робітників ткацького промислу рішив продовжити на 24 години речинцев вигаснення промовиди арбітражу. Як відомо, останній речинцев

прийняття арбітражу, запропонований президентом страйкового комітету Горманом, вигас вчора ввечером.

САБОТАЖ НА ІРЛЯНДСЬКИХ ЗАЛІЗНИЦЯХ.

ЛОНДОН, 11. 9. ПАТ. На залізничних лініях південної Ірляндії доконано вчора кілька актів саботажу. М. ін. на лінії Ватерфорд-Кількені на просторі кількох кілометрів перетато телефо-

нічні дроти і звалено стовпи. На дорогах ставлено в багатьох місцях барикади. Залізничний і коловий рух був довгий час перерваний. Зауки з Деблінном не було кілька годин.

Жидівська релігійна драма на взір Обераммергау.

НЬЮ-ЙОРК, 20-го серпня. (Вл. кор.) Макс Райнгард, менеджер театру "Роксі" в Ракефелдер-Сентер, вернувся з музичного фестивалю в Зальцбургу в Австрії. Він переїхав Європу і в роумові з різними артистами зродилась у нього ідея створити великий життєвий біблійний фестиваль на лад німецької вистави в Обераммергау. Райнгард дуже вдоволений з дотеперішньої вистави "Роман народу", що представляє картини з жидівської історії. Ці картини виставлено кілька разів у Нью-Йорку, між ін. і в театрі

"Роксі". Нова вистава потребуватиме співпраці ріжних визначних артистів і буде виставлена в окремому парку в Палестині. Райнгард хоче таким робом зробити Палестину конкуренткою Німеччини. До Обераммергау — як відомо — виїждять щороку велике число американців, крім інших гостей з цілого світу. Назви нової жидівської драми ще не устійнено, але на всякий випадок має вона представляти моральні цінності жидівського народу

Ділом докажіть

що розумієте гасло "Свій до Свого, тому обезпечуйте будинки в дозволений законом 1/2 частини, а рухомости в повній вартості в одинокому українському

Т-ві Взаїмних Обезпечень "Дністер" у Львові, вул. Руська ч. 20.

Пригадуємо товаришам членам Союзу Українських Адвокатів, що Святочна Академія з приноду ювілею десятиліття існування нашої станової організації відбудеться в суботу 22. вересня 1934 р. в годині 11. передполуднем у великій залі "Народного Дому" у Львові, при вул. Рутівського ч. 22. I. пов.

Опісля того самого дня, 22-го вересня 1934 р. в годині 4. пополудни відбудуться Загальні Збори членів Союзу Українських Адвокатів у Львові в залі "Української Бесіди" у Львові при вул. Рутівського ч. 22. I. пов.

Прийняття усіх членів Союзу Українських Адвокатів обов'язкова.

300

Чи ми дійсно відчуваємо потребу фахових шкіл?

Львів, 11. вересня. 1934.

Що за питання? — скаже ві одиуванням і обуренням вроди, що тільки начитався про колективізм, розбудову і перебудову нашого господарського життя та тісно з цим питанням зв'язану потребу зміни напрямку виховання молоді. А тепер такий дивний запит, в устах керівника нашої найстаршої фахової школи, що так часто пише про потребу і хосенність таких шкіл!

Це питання, з якого пробивається деяка неввіра, розбудила у мене невесела думка, якщо йде про наплив молоді до фахових шкіл та поміч суспільності в цьому, такому важкому часі для приватного шкільництва. Нехай говорять цифри.

У Львові є три фахові школи: перша і найстарша торговельна школа мішана, в кооперативними і торговельними курсами, та дві жіночі промислові школи. Пова Львовом маємо ще різнити хлопичу в Милославні, різнити курси в Ягчині і Шибалині і молочарські курси "Масло-союзу" в Стрию. Ось і все! Скажете, що вина за це паде на міродатні громадянські установи, які замало закладають фахових шкіл. Та як засновувати нові школи, коли дотеперішні не мають стільки учнів, скільки могли би їх примістити? І знову хай говорять цифри: В мин. шкільному році було в наших фахових школах ось яке число учнів: Торговельна Школа мала разом у школі і на курсах 149, дві промислові 142, три різнити 87 і одна Молочарська 25, отже разом усі наші фахові школи і курси у Львові і пова Львовом мали в шк. році 1933-34 — 402 учнів (яких).

Рівночасно у самім Львові було в обох державних українських гімназіях 700 учнів. У трьох приватних 350, разом 1.050 учнів (яких). Не треба вже подавати числа учнів наших провінційальних гімназій, яких разом, державних і приватних, є 21, щоб доказати, які школи волеі наша суспільність: загальноосвітні чи фахові?

Ось звідки у мене вийшла сумнів, чи бачили нашої молоді дійсно відчувати потребу фахового шкільництва. Звідси виринуло теж питання у заголовку статті. Не кажу вже про такі невідомі білі мами, які на виправдання спланованого пансу з наївною щирістю заявляють: "Та обходимо всі школи, гімназії і семінарії, але всюди за

висока для мене оплата, тож думаю собі, ний дитина бодай торговельку скінчить", або такі запити старих і молодих інтелігентів: „Окажіть мені ширю, чи тота шкoла що дав, або чи куре такий самий, як державний?“

Дарма, що наші абсолюенти (тки) заповнюють наші кооперативи від найвищих централ до найнижчих комірок, що мають власні торговельні підприємства, а навіть деякі займають місця в чужих установах та в державних урядах! Бувало у нас і таке, що учениця, покінчивши школу, йшла до семінарії, та не дивлячись учительської посади, верталася до свого першого фаху і тепер живе в праці в кооперативі.

Подібно з абсолюентами інших фахових шкіл. Багалі треба ствердити, що в нихніших важких часах часто абсолюенти фахової середньої школи скорше і легше дібеться праці і хліба, як високошкілник, навіть в фахових студіях. І це досе до кожного, хто знає структуру нашого народного господарства: наші варстати праці самі дрібні або середні і тільки деякі апоміж них можуть примістити у себе людей а покінченими високими школами. Ім значиний треба робітників, які не цураються ніякої праці і вдовольняються невисокою винагородою.

Тому середні фахові школи повинні у нас пригнати до себе чисельні кадри молоді (вписи ще до 15. IX.), тим більше, що наука в них триває коротко (1—4 літ), отже вони розмірно дешевші від інших шкіл. Розуміється, не хочу нікого відганяти від загальноосвітніх шкіл, лиш їде мені про те, щоб наша молодь діставала якнайодальнішу освіту, та щоб через невідповідний вибір школи не марнувалася, бо ми на це забори.

Тож хейай до загальноосвітніх шкіл їдуть ті, що до них справді надаються, себто такі, що ма-

ють хист і справляють охоту до теоретичної науки і що зможуть свої студії продовжувати. Зате молодь з практичними нахилами, охотою до творчої реальної праці та з духом підприємчivosti, хай їде до фахових шкіл. Там вона адобуде фахове знання, яке дасть їй у короткому часі змогу корисно для себе і народу працювати, а попри це вона адобуде там теж і загальну освіту, бо фахові середні школи ачать попри фахові, також загальноосвітні предмети.

На закінчення ще одна заувага. У світі, а також у наших найближчих сусідів, батьки шукають поміч у виборі звання для дітей у фахових людей, які досліджують вимоги різних фахів і відповідно до вроджених примет кандидата, дають йому пораду, чого має вчитись. У нас панує ще й досі овечий гін: „Івась або Касуня сусідів пішла до гімназії чи семінарії, чому ж би моя дитина мала бути гірша? Вона має теж охоту вчитись“ — дарма, що ця „охота“ часто на гімназійній, шкільній відзнаці кінчиться, а як треба вчитись, наука не їде як слід. Однаже тоді, на думку родичів, не винен цьому невідповідний вибір школи, а тільки учитель латини, чи якої там іншої греки, що „да дитину заввався і мучить її нікому непотрібними мудрощами“, дарма, що такі і сама дитина до цих „непотрібних“ наук рвалася, не роздумавши та не порадившись як слід, до чого вона має талант і охоту.

Тимчасом і у нас в при „Рідній Школі“ фахова порада для вибору звання, яка вже неоднї дитині вказала властивий шлях. Багатиб тільки треба, щоб якнайбільше молоді нею користувалась, бо порада вказує не тільки, хто до чого надається, але також вміє вказати, які фахи сьогодні найменше переповнені та найбільше надїні, з огляду на будучність дитини.

Д. Коренець.

Про гіюкий хліб вигнання.

(Доля договірних учителів емігрантів на Закарпатті).

Ужгород, 8. вересня 1934 р.
I.

Минулого року, десь приблизно в цю пору, була в „Ділі“ досить довга стаття про положення договірних учителів на Закарпатті. Але там більше говорилось про загальну ситуацію на Закарпатті і лише побіжно згадувалось про договірних учителів. Тепер вже тих договірних учителів емігрантів залишилось не дуже багато — яких сто душ, з чого половина емігрантів москалів. Ужгородське „Українське Слово“ в замітці про звільнення договірних учителів пише, що тими учителями були „в більшості абсолюенти подебрадської академії, інжиніри, або абсолюенти університету“. Забули про маленький додаток: ще було до десяти абсолюентів Українського Висок. Педаг. Інституту в Празі. Шож торкається решти українських емігрантів договірних учителів, то хоч вони й предбали на еміграції високу технічну освіту й титули інжинірів, але яких 75 проц. з них мають ще й учительські кваліфікації — на Україні вони були учителями й покінчили учительські або духовні семінарії, які давали в кох. Росії звання учителя церковної школи, бо в духовних семінаріях викладалися також і педагогічні предмети, а в зразко-

вій школі при духовній семінарії відбував кожний вихованець обов'язкову практику. Тому договірні учителі українські емігранти мають як теоретичну освіту, так і педагогічну практику, а при чотирьохлітній учительській службі на Закарпатті напевне що ще й поглибили свої давні педагогічні кваліфікації. З боку формального — за малими винятками — емігранти договірні учителі перебувають уже в ЧСР, по 10—14 літ та мають і нострифіковані свідоцтва зрізості і свідоцтва про право на працю. В шкільному рефераті толкують, що ці свідоцтва про право на працю видані в Чехії і тому вони для Підкарпаття не дійсні, хоч там чорне на білому написано, що „згаданий може бути прийнятий на службу на території Чехословацької Республіки. Тому не можна пояснювати звільнення тих людей тим, що, мовляв, емігранти не мають педагогічної освіти чи права на працю.

II.

Булоб очевидно зовсім нормально, якби звільнених договірних учителів емігрантів могли заступити місцевими кваліфікованими силами. Але, на жаль, так воно не є. Якось приходить на гадку аналогія з місцевими православними попами. Коли на Закарпатті почало

Мундуркові матеріали найдешевше
купити у ВЛАДІСЛАВІ БАЗАРІ
вул. Воїнів ч. 12. — Г. П. Н. Д. Е. Л. М. Н.

сильно ширитися православні, то збірною православних духовних. От і тоді декотрі спритні люди організували „духовні академії“, де за 3—4 місяці напіграмотного селянина бралися за добрі гроші навчити на пош. Амбітний селянин, що зміг трохи читати „духовні книги“, продавав воли, йшов у таку „духовну академію“, запускаячи бороду й довгі волосся та справді за 3—4 місяці знав стазз православним попом. Щось подібне тепер їється й у шкільництві. Організуються короткоречинцеві курси для провідників короткозахистів (захоронок), куді приймають молодих дічат з нижчою освітою (з шкільної або — як тут звуть — з горожанської школи). За кілька тижнів науки на курсах курсантє складає іспит, але тому, що на Закарпатті дитячі захистів (захоронок) обмаль, їх призначать до народних шкіл помічними учителями. От такими „кваліфікованими“ силами заступають звільнені учителі емігранти, що мають трохи соліднішу педагогічну освіту та чотирьохлітню учительську практику в закарпатських народних школах.

Дивитись на цю справу можна ріжно: і коли напр. уважати шкільництво за пристановище для автохтонів, то зовсім зрозуміло, що „чужинців“ учителів, не-автохтонів, хочби і із якими фаховими кваліфікаціями треба поганяти й заступити своїми навіть без ніякої кваліфікації та освіти; або хіба мати своєрідні погляди на учительську професію та педагогічну науку. Напр. колись, років тому 30—40 існували такі погляди: „Праця, що її вимагають від учителя та яку він справді виконує, здається мені, сама по собі стоїть нижче діяльності розумного, доброго ремісника, що дає щось у своєму роді найкраще, тоді, як діяльність учителя приступна майже кожному та здібності його можуть бути перевишені. Ми нерідко бачимо мужичи, що потерпівши катастрофу в інших ділянках, звернувшись потім до вчительства, як до одиногокого пристановища, яке ще залишилося для них, подібно тому, як старі панни переходять до праці в захистах для маленьких дітей. Це порівняння не означає пониження учительської професії; це вказує лиш, що діяльність учителя вимагає розмірно невеликого уміня“ (Grimm: Kleinere Schriften Bd. 1, 5. 227).

Або ще: „Очевидно, що старі капапи були для свого часу в селах кращими учителями, ніж сучасні. Хто не додержується моди і не шукає істотнішого в світі, а перш усього звертає увагу на виховання характеру, той мусить визнати, що старий шкільний учитель, не зважаючи на його великі технічні хибі, мав дуже добрий моральний вплив: старі підofiцери нічого не могли дати своїм ученикам більше того, що знали самі, але коли подивитись на людей, що вони виховали, то їх моральний вплив покажеться кращим, ніж тепер. Завдаки якійсь плутанині понять, на що вказував уже Грім, безмежна цінність предмету, над котрим працює вчитель, цінність підрастаючого покоління, плутається зі скромною присл-

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 13. ВЕРЕСНЯ 1934.

Д. РОМАНІК.

Знад Адрійського Моря на батьківщину.

(Докінчення.)

Наш транспорт завернув в Вінернайштадт на Будапешт. Ми свідомі були того, що долю нашого відділу мусимо вирішувати самі, що нашою метою є, якнайскорше дістатись через Карпати до своєї, тепер уже дійсно своєї, землі, за якою тужили стільки важких літ, і де вернувшись не буде навіть часу заглянути до хати, щоб приодягти чисту сорочку, яку не змінювали ми від двох місяців. Про наше прохарчування й не згаду. Іхали ми днями і ночами адовж цілої Мадярщини. По кільканадцять годин вистоявали на малих станціях, ваки підїхали кілька миль вперед. Був випадок, що з Будапешту іхали ми вночі на полудне, та треба було на найближчій станції силою завертати поїзд на північний схід. Пізнав, що мадяри ніяк не хотіли нас розуміти по німецьки, а коли наші люди, що знали дещо мадярську мову, пробували вяснювати наші бажання, відповідали лайками й погрозами, що всіх

нас позамикають, а то й постріляють як псів, бо Австрія розпалася через таких, як ми. Та не боялись ми тепер мадярів! Ми жадали харчів і гідної поведінки, а на некультурні погрози відповідали, що їх зовсім не боїмося, бо те саме, що зроблять тут мадяри з нами, наші зроблять з мадярами, які через Україну вертаються на Мадярщину. Наші аргументи були все переконливі і ми поволі зближались до пограничної станції.

Тут на колишній останній мадярській станції перел Лавочним зїхався наш транспорт в транспорт мадярів, що надїхали з Лавочного. Відділ озброєних мадярів почав трус нашого поїзду. Забирали мадяри у наших людей все, що тільки попало: плащі, светери, коци, бакси, черевки, чоботи. Треба признати, що в цього роду роботи проявили вони неабиякий хист, не гірший, як у вишанї наших людей. Та коли забралися контролювати кишень, цього було вже нам забагато. Наші люди повискакували як на команду з возів, себтоїлися в каміння і почався бій, що тривав чверть години. Ситуація ставала для нас гірша, бо мадяри мали револьвери, а то й ручні гранати. Треба було ділати скоро й розважно, бо мадяри вїзали вже на наші воєи. Кількох наших хлопців, між ними один залізничний коваль, пустились бігом до паровозу. Там падали мадярського „папія“, який ані думав ру-

шити поїзд в містя. Та під ваговою револьвера мусів мадар пустити поїзд у рух, а тоді наші хлопці в пересердя викинули його коміть головою з машини й пустили поїзд повною силою напри. Коміцію виглядав викинений мадар, що бодай вульгарними рухами хотів відплатитись за прошенням машиністам. І загуга гримла пісня й здорових грудей нашої братії, неслася високо понад шпиль свїязистих Карпат і спала на східних їх схлозах.

Морозний ранок 5. грудня 1913 р.

Станція Лавочне!

Вискакуємо всі як один з поїзду і гурмуть до снігу... Так це наш, наш рідний світ, на нашій рідній Землі! Він не той, що на горах динарських Альп... О, ні, не той!..

Уживаймо лише
знаменитої цигорії

„ЛУНА“

здорової
підмінки кави „Празинь“

виробів української кооперативної фабрики
1301 „Суспільний Промисл“ у Львові.

гою, яку вчитель тут робить. Для керування селянським господарством потрібно значно більше освіти, характеру й розуміння, ніж для керування народною школою". (Treitschkes: Pädag. Blätter, 1898. S., 164.)

Могли припустити, що до тих поглядів зводились керманічі шкільництва на Закарпатті, звільняючи договірних учителів. Бо їм же пояснити, що аж 4 роки могли емігранти учителювати й нарешті цього року звільняють їх, хоч і надалі відчувається потреба у кваліфікованих учителях, яких заступають особи з нижчою освітою?

III

"Гіркий хліб вигнання і тяжкі склади чужого дому" — скаржився ще Данте.

Але не гіркість хліба, а гіркість жовчі і жадність оуту відчували українські політичні емігранти на Закарпатті. Бо емігранти, що були договірними учителями, не прийшли сюди, на землю заселену українським народом, для якої кар'єри. Ностальгія, що кішми тисне серце й ушита мозок, неодного емігранта приєднала сюди, щоб відпочити душею і по змозі попрацювати для добра свого "раненого брата", як звав себе Драгоманів Закарпаття. Не робити тут якусь політику чи займатися політиканством, а якраз відпочити від політики — це потягнуло їх сюди. Бо не політики, а буденної, дрібної, впертої культурної та господарської праці потребує тут нарід. І мусимо об'єктивно ствердити, що українські емігранти, яких приняли як договірних учителів, справді до ніякої політики свого носія не пхали. Та й не мали потреби, бо тут стільки різного роду культурної та господарської праці, що не було коли їм навіть у голову пошкрябатись, а політичні справи вимагають часу. Навіть вороги й неприхильні тим учителям мусять ствердити, що емігранти заживізували культурну працю, особливо ж кооперативний рух.

Ще раз підкреслимо, що то були політичні, а не зарічкові емігранти, люди, що внаслідок боротьби за рідний край опинились на еміграції, як воляки української армії. Здавалось би, що вони знайдуть принаймні хоч співчуття у своїх братів, але... Так, у простого народу, того, здавалось темного, прибитого, годоного й обдертого селянина, вони його дійсно знайшли. Рідко знайдеться такий український емігрант, договірний учитель, що не мав би від тої сільської громади, в якій він учителює, "приречення домовства" (приняття до сільської громади). Хоч село широко приймає у свою громаду українського емігранта, та — жа жаль — рідко знайдеться такий щасливець, що дістане з Праги чехословацьке громадянство. Таких є дуже й дуже мало. Шож торкається відношення до політичної еміграції місцевої інтелігенції, то, за мікроскопічними винятками, від неї віє такою чужиною, що по нє хіба й уривок із одної сатири з Дорошевичевих "Східних казок" може дати поняття:

"Кажуть ніби гіркий хліб вигнання. Земля вигнання зовсім ніякого хліба не родить для вигнанців."

Не має смаку хліб вигнання... В чужому місті апід кожних воріт може скопити на вас пес, як на злодія.

Кожні двері в чужому місті на те й чекають, чи не постукаєте ви, щоб з грюкотом заперлися перед вашим носом.

В чужому місті кожний камінь у бруку немовби хотів полетіти вам у голову.

І лиш одні дерева в чужому місті зустрічають вас, гостинно протягуючи вам свої гілки з квітами:

— Вішайся!

IV.

Не можемо обійти мовчанкою ще одного факту, може найбільшого для згадки — відношення деяких бувших емігрантів до політичної еміграції. Наводимо тут цей випадок, щоб налягувати його як ненормальне явище.

Коли договірні учителі раптом довідалися про те, що шкільний реферат вже не буде приймати їх на посади учителів, — то рішили послати негайно до Праги до міністра освіти свою делегацію, бо при кінці шкільного року така делегація від договірних учителів уже була в міністра освіти проф. Крчмера і він обіцяв, що на цей шкільний рік емігранти до учительської служби будуть ще прийняті. Але тому, що внаслідок не 25 проц. платні ще договірні учителі не виступили, просто ні в кого не було грошей на дорогу. Тоді вони звернулися до п. дир. Клочурака, як до голови української кредитової спілки, за позичкою. Саве тоді в якій спілці не було грошей і дир. Клочурак зтернувся до проф. Алісевича, б. директора ужгородської гімназії, як до скарбника "Педагогіч. Т-ва", щоб той позичив на кошти кредитової спілки делегатам на дорогу

до Праги. Дир. Клочурак навіть гарантував цю позичку своєю директорською платнею, що й дістав в "Кравім Дружественім Союзі", але проф. Алісевич не тільки рішуче відмовився дати позичку, а ще й таке сказав:

— "Чого ви, панове емігранти, сюди прийшли грядіти роботи? Ми маємо доста своїх. Ідеж прецінь маленька країнка!"

Добре, що дир. Клочурак не ділить укоріння із "машин" і "вашин" та прийняв близько до серця долю емігрантів і постарався дістати для них на дорогу потрібну суму, хоч йому прийшлося їхати за грішми аж кільканадцять кілометрів на село до учителя Медвідя, що також випадково не мав при собі грошей, але позичив десь у сусідів та дав дир. Клочуракові.

Тяжко про це писати. Подумайте, — ці люди, що все віддали, що віддати могли з

любви до свого народу", опинилися на еміграції не тому, що пішли в світ шукати якогось заробітку або втіли зі свого краю внаслідок якогось кариного вчинку. Вони опинилися на еміграції внаслідок збройної боротьби за рідну землю і тепер живуть у найтрагічніших умовах.

І приходиться їм їсти той гіркий хліб вигнання та невимовно боляче відчувати подібне відношення різних своїх людей. Хоч, правда, є одні, що їх розуміють і ставляться до них інакше. Варто тут згадати про широкосердечне відношення до тих емігрантів пп. дир. Клочурака, учит. Медвідя та про сердечнобатьківські турботи проф. Я. Голоти й інших, що завжди беруть близько до серця драгітну долю всіх земляків та по своїм силам допомагають їм нести тяжкий хрест вигнання.

М. О.

Відповідь послові Тершаківцеві.

Прилюдна відповідь о. д-ра Василя Масцюха, пароха в Горожані Великій, на прилюдний запит пана посла Гр. Тершаківця, поміщений в "Ділі" ч. 237 з 6. вересня 1934 р., ст. 3.

Пане Посол, заявляю Вам, що я не кандидат на владичий престіл Лемківщини. Крім того пояснюю, що в кат. Церкві взагалі не вільно кандидувати на владичий престіл.

Відповідно до кінцевого уступу Вашого запиту тією моєю заявою та поясненням вичерпується моя відповідь на Ваш прилюдний запит. Логіка така: Якщо нема моєї кандидатури, то нема й кримінації, не потреба вже прилюдно очищатися перед Вами, та Вашими виборцями, хочби навіть була й кримінація.

Однак, щобби Вам вказати, що не лише підметово, але й предметово Ви поповнили неетичне діло напасти супроти мене, отсим далі відповідаю Вам.

Отже прийміть до відома П. Посол, що я грошей не позичаю нікому, а тим паче моїм парохіям. Цього останнього не вільно мені робити по церковному закону. Тому може популярний захід про побирання мною високих відсотків відпадає. Ікримінований інцидент з Іваном Добровольським є юдинокий, але неправдиво представлений. Іван Добровольський родом з Комарна, замешкалий у Горожані Великій, має вже свою питома злу марку від численними осядами. А що до грошей, значає, де лиш запобає, а віддає, аж його змусять. Загляньте, Пане Посол, до книг тутешньої споживчої кооперативи, знайдете його більший довг несплачуваний, у СС. Василянок у Львові. Поточного 95, позважна сума стоїть, в місцевій Раді Шкільній усунути його з предсідника за грошеві надужиття, у Сільським Господарі стоїть довг і т. п. Цей панок підійшов мене, здається мені в р. 1925, що я вигодив йому тодіково 100 зол. Це мало бути на пів року, а протяглося так, що ціла українська палестра в Комарні і Щирні ужила свого фахового знання, а таки до нині не видерла від нього цілої квоти з з прн. Чи може тут бути мова про побирання високих відсотків, коли справа велася по судах? Та ж оборона використала це. Прошу це розважити!

Що складнішою є справа відповіді про побирання мною оплат за похорони, бо це є вже чисто церковна справа. Тут не вільно мені прилюдно відповідати на власну руку без дозволу гр. кат. Єпископського Ординаріату в Перемишлі. Пане Посол, я мусів би вяснити Вам питання права і питання діла у зв'язку з наведеними поперекучуваними іменами. Іншими словами, требаб Вам, Пане Посол, на сторінках преси точно представити, як має бути, і як точно було в подібних випадках, аналогічно як у вище поверховно описанім випадку Івана Добровольського, а це вийшло би на неслухаву мого парохіяннина в довірчих справах совісти. До розглядання цього роду випадків є покликаний і одиноко управлений гр. кат. Еп. Ординаріат у Перемишлі як мій службовий влад. Ця влада є для мене вища від прилюдної опії, вища від прилюдного запиту посла, а від мене далеко більше вимагаюча ніж Ви, чи Ваші виборці. Тому, щобби не попати в колізію, зробимо ось як: Віднесуся за проханням до гр. кат. Єпископського Ординаріату в Перемишлі за дозволом, а якщо Еп. Ординаріат дозволить, а Хвальна Редакція уліпить місяця, відповім Вам. Відповідь вийде у Вашу некористь.

А тепер признаю заява: Пане Посол, не давайте брати на "басі" Втягнули Вас у таку для Вас чужу сферу, що навіть прилюдний запит Ви зде сформулували. Що це значить: "Поручені Вашій спілі парохіями вмиряють без похоронів". Пане Посол, та ж хорониться доперва по смерті. Кажеться: "вмиряють без святых тайн", але не можна сказати: "вмиряють без похоронів". Прошу це роздумати.

о. д-р В. Масцюх.

Від Редакції: Публікуючи цю відповідь о. д-ра В. Масцюха, стримуємося від її оцінки аж до отримання подрібних вяснень від пос. Гр. Тершаківця.

В пам'ять поляглих.

Ід до сенья пам'ятничка для поляглих східно-галицької піхоти у Відні.

(Від власного кореспондента).

Відень, 9. вересня 1934.

Від Ред.: До замітки в 241. числі "Діла" про це свято містимо ще завідомлення нашого віденського кореспондента.

В присутності великого числа бувших старшин та жовнів старавстрійських полків піхоти з середньої та східної Галичини, як і більшої числа членів української колонії у Відні, при співучасті почесної сотні з музикою австрійського союзного війська, відбулося дня 9 вересня вечором у церкві св. Варвари посвячення пропам'ятної таблиці для поляглих героїв з адляних полків, себто 9 (Стриж), 24 (Коломия), 58 (Станиславів), 77 (Самбір) та 95 (Чортків).

У переповненій церкві довершив парох о. д-р Гориневич посвячення пам'ятнички, після чого вголос читав промову австр. генерал Корцер, підкреслюючи незабутні заслуги галицько-українських полків у всіх війнах австро-угорської імперії. Промовень подав коротку історію згаданих п'ятих полків (деякі з них істнували понад 250 літ), згадав про їх подвиги в різних війнах, зокрема у великій світовій війні, відмітив український характер тих полків.

спеціально їх мужив, яка — чи це був гуцул чи бойко — в безчисленних боях і битвах з'являлася, від бою до кінця та з найбільшим пожертвуванням, і то тоді, коли батьківщина їх людсь була ціла залита ворогом, коли пропала все їх добро, а їх господарства були зрубані з землею. Закінчив запитом до всіх живих, щоб пам'ятали про погиблених героїв згаданих полків та приходили до пам'ятнички в церкві св. Варвари якнайчастіше, а покличом та молитвою.

Парох о. д-р Гориневич, взявши пам'яткову таблицю у свою озіку, читав і читав торж. пам'ятничку за те, що воно, ого пам'ятник саме в церкві св. Варвари Б. призначено, що ця церква сува вибудована готовою для жовнів-українців в австрійській армії, які від самого початку застали пильно до неї ходити. Була в ній ті, що стояли залом у Відні, ті, що переходили через Відень до свого полку, як і ті, що лежали тут у військових лікарнях. Так у церкві св. Варвари молилися 1959 р. жовніри Карфівської (стрийської) піхоти, приходячи у крізаву битву під Сольферином, з котрої вже більше не вернулися. А під час світової війни саме греко-католицька церква у

Наведу ще тут, що полк. Гранінович сказав, що передумовиною до поважного трактування турецької експедиції є та хвилина, коли турецька фльота займе й опанує півбережжя Чорного Моря ! знищить російську фльоту на тій морі.
(Далі буде)

ня службового договору вирішує суд. Закон каже, що такою важною причиною розв'язання договору буває захитане довіря працедавця до робітника і навпаки (стаття 470)

Хто без причини розв'язав договір, обов'язаний вингородити школу. Працедавець у такому випадку обов'язаний виплатити винагороду до решти часу служби, означеного в договорі (стаття 471). Працедавець і робітник можуть доходити судовим процесом овоїх прав з службового договору найпізніше до одного року від закінчення служби чи праці (стаття 473)

ЗБІРНІ ДОГОВОРИ.

Підприємці заключають дуже часто з професійними організаціями робітників збірні (тарифові) договори. Такі договори треба докотно списати на письмі, бо в протилежному випадку вони неважкі. Такі збірні договори є основою службових договорів поодиноких робіт-

ників з підприємцями. Договори робітників, менше корисні для них від збірного договору, є неважкі.

СПЕЦІАЛЬНІ ЗАКОНИ

Крім обговорених постанов кодексу про зобов'язання існує ще безліч спеціальних законів, які нормують працю поодиноких груп робітників, нпр. торговельних помічників, гірників, державних службовиків і урядовців і т. д. І так розпорядок президента про службовий договір умовних робітників (Д. З. ч. 35 поз. 323 з 1928 р.) зобов'язує далі.

На основі цього розпорядку службовий договір з умовним робітником працедавець може випустити по трьох пробних місяцях праці на три місяці наперед.

На цьому закінчуємо бодай найважливіші постанови нового кодексу про зобов'язання.

М. Х.

Совіти входять „кухонними дверми“ до Ліги Націй.

РИМ, 11. 9. ПАТ. Преса коментує широко справу приступлення Совітів до Ліги Націй. „Дз Лаворо“ обговорює труднощі, які повстали у зв'язку з кандидатурою Совітів і висловлює сподівання, що в совітських колах ті труднощі викликали розчарування, бо вхід Совітів відбувається крізь „кухонні двері“, а не буде мати триумфального характеру.

„Джорнале д'Італія“ пише, що процедура, яку Барту задумує прикласти до введення Совітів до Ліги, буде полягати на якнайбільшому тисні підписів під запрошенням, яке вишлють до Совітів. Запрошення буде теж вислане до пред-

сідника збору Ліги Націй, а відповідь Совітів буде закомунікована поодиноким державам. Опісля президія збору приготує рапорт, який буде поданий під голосування пленуму. Через те політична комісія збору Ліги не буде обтяжена обов'язком досліджувати кандидатуру Совітів.

Фабричний склад

виключно
шпагату „Ленко“
І. Конрад
Львів, —
Гельманська 22
ч. тел. 49-83. 244 4-5

Підготовка „Бувальщини української іміграції“.

НЮ ЙОРК, 20 серпня. (Вл. кор.). Перша загальна проба „Бувальщини української іміграції в картинах“, що відбулася вчора під управою режисера, гром. Теодосія Каськова, учить з Нью-Йорку, виказала великі можливості цієї вистави. Ролі обсаджені ананіями силами з Джерси Ситі та з окотних громад. Збірні оцни виконані будуть членами хорів з Нью-Йорку, Брукліна і Джерси Ситі. Головну роллю, парубка Василя, перебрав гром. Василь Мельничук, учить з Бейон. Його сусід, гром. Микита Мельничук, грає роллю жила, а ін. сусід, а саме: учить. Теод. Онуфрик з Нью-Йорку, що грає роллю провідника женців, Підсального, учить. Василь Савицький з Брукліна і учить. Михайло Ядловський з Елізабета, що грає ролі провідних майнерів, також достроївся до цього. Роллю волокити в новому краю грає учить. Михайло Фатюк з Йонкерс, роллю старого емігранта Максим, гром. Володимир Сидорчак з Нью-Йорку. З молодого гурту емігрантів виступають гром. Микола Петришин (в ролі Петра)

та Андрія Мааур (в ролі Евгена) оба з Джерси Ситі. Молодь, роджену в Америці представляють Дарія Логин, (роля Мері) та Василь Гела (роля Джана). Головну жіночу роллю (вдови Олени) взяла п-і Марія Баран з Джерси Ситі. Провід у збірних окликах гурту веде гром. Василь Гіль з Джерси Ситі. Крім згаданих осіб виступає ще двоє дітей.

Тому що в збірних сценах виступають хори з 12-ма піснями, треба було дібрати найліпші сили. В останнім акті, при співі молитви „Владики неба і землі“ з опери „Запорожець за Дунаєм“ співають сольові партії арт. сопраністка Марія Гела і Василь Гела (тенор). Волинські тарілки виведе пані Ст. Галиччинова.

Тому, що „Бувальщина“ це зовсім новий рід вистави, якої ще не було між українцями в Америці, зацікавлення цією виставою велике. Авдиторія прилюдної „Стемфорд Гайскул“ ледви чи помістить усіх цікавих у дві вистави.

Короткі господарські новини.

Розвиток хліборобського вишколу сільської молоді при кружках „Сільського Господаря“ чинимеся кращий. Вислові відбулися у низці повітів покази плодів та тварин, які наша сільська молодь виплекала у цій господарській школі. Як відомо, в цьому році „Сільський Господар“ згуртував у 23 повітах 3540 хлопців та дівчат, які ведуть у рамках т. зв. змагань (конкурсів) практичну господарську роботу (управа зрізних буряків, лену, городовини, плекання курей і кріпків і т. д.). В дні 14. вересня ц. р. збирається Головна Секція Хліборобського Вишколу Молоді при Т-ві „Сільський Господар“, яка усталисть напрямні праці на черговий рік.

Познаки поліпшення господарської культури — це в сільському господарстві рух зі збільшенням навоза. В останньому сезоні проведено таке оживлення в цій діяльності на нашому терені, що деяких погноїв забракло (супертмасини). „Центросоюз“ постарався про утворення консигнаційних складів шт. погноїв, переловів дешевих потасових, при Окружних Союзах Кооператива, чим дав змогу нашим селянам купувати нефальшовані погної прямо у джерелі. „Сільський Господар“ перевів у цьому сезоні сотні досвідів зі шт. погноями в краю, з яких, з огляду на потребу паш, на увагу заслуговують досвіди над поправою лук і пасовиськ, переселені з дешевим хайнітом і фосфоровими погноями. Районові Молочарні також закладають т. зв. „газонові“ досвіди з погноями для озайнення членів з їх планам. Те, що наші кооперативні установи докладають нашим селянам погної, забезпечує їх перед набуванням цього товару у несподіваних купів. які не дають заповрки, що погної їх

добрі. Тому треба користати саме з консигнаційних складів погноїв при Окр. Союзах.

Організація нашого садівництва поступає настільки вперед, що в дні 15. вересня ц. р. відбувається зїзд наших садівників та городників, делегатів філій „Сільського Господаря“ для урухомлення Головної Садівничо-Городничої Секції при Т-ві „Сільський Господар“. Передбачується широку організаційну працю в краю, а саме закладання таких секцій при філіях „Сільського Господаря“, реєстрацію садів і садівників та огородників, допомогу у доставі садівничого матеріалу, насіння і т. д.

Нова господарська книжка появилася на складом „Сіл. Господаря“, а саме „За поправу наших лук та пасовиськ“ відомого фахівця інж. М. Творидла. У книжці докладно описано, як саме поправляти луки і пасовиська, щоби з них була правдива користь. Книжка призначена для масового ширення (вийшла в 20.000 прим.) і коштує 20 сот., а з пересилкою 30 сот. Вона причиниться певно до покращання цієї діяльності нашого сільського господарства.

Великим господарським порадином буде (аже 7-ий рік) щогорічний календар „Сільського Господаря“, що на дніх вийде з друку і буде містити кількадесять статей та поверх сотні ілюстрацій з діяльни управи філії й рослин, садівництва, лувівництва, плекання тварин, пасічництва, шовківництва, кооператив і т. д. Ціна 1.50 за прим. Це є єдиний господарський календар, який має вже своєю гарну опінію у кругах наших селян та господарських діячів. Він повинен поруч інших („Криниця“, „Промісвіт“) бути у кожній народній установі та у кожного господаря.

З Ліг Націй.

ЖЕНЕВА, 10. 9. ПАТ. В год. 17.30 збір Ліги Націй зібрався на друге пленарне засідання, на якому вибрано в віцепрезиденти Вибрані: сер Джон Саймон, барон Альбані, мін. Барту, канцл. Шустер, делегат Індія Ага Кіан і угославинський мін. зак. справ Ефтіч. Опісля збір перевів поділ справ, що фігурують на денному порядку, між комісі. Польське внесення відслано до політичної комісії.

Міжнародний летунський турнір.

ВАРШАВА, 11. 9. ПАТ. На основі вісток з Альжиру вчора відступило від турніру 4 летунів, а саме двоє поляків і двоє німців. З поляків відступив Гжешик і Фльоріанович з причини дефектів у моторах. Керманіч німецької дружини відступив від дальшого лету Морціка і Обергарда. Взагалі в часі окружного лету відступило 8 летунів: чотирьох німців (Обергард, Штайн, Крігер і Морцік), один італієць (Кольомбо) і трьох поляків (Карпінський, Фльоріанович і Гжешик), причому Карпінський бере участь в дальшому леті, але вже поза конкурсом.

ЛЬВІВ, 11. 9. ПАТ. Сьогодні після одностороннього відпочинку в Альжирі стартують учасники членству до дальшого лету. Найближчим етапом в Біскри, віддалена від Альжиру на 300 км. Тут змагання перелетять понад північну частину пустині Сагари на довжині 150 км. Лет до Біскри так обчислений, щоби після доповнення бензину летуня могли стартувати до Тунісу можливо найвчасніше, з огляду на спеку, яка сильно дається відчувати летунам і моторам. З Біскри летуни звертаються під кутом 90 в напрямі Середземного моря до міста Тунісу. По дорозі мають перебути скелісті гори, що доходять до 2.000 м. висоти. Оскільки в Тунісі, летуни будуть мати досить часу, щоб ще раз переглянути мотори перед летом понад Середземне море, а на другий день ранком всі змагання групами по 5 розпочнуть лет понад море. В означених ранішніх годинах здовж траси будуть стежити італійські та французькі гідроплани, а крім того будуть кружити кораблі тих держав: щоби дати поміч літакові на випадок упадку на море. Сьогоднішній лет є найкоротший, бо довгий тільки на 775 км.

ВАРШАВА, 11. 9. ПАТ. За вістками з Альжиру, які наспіли сьогодні в полудне з летунського турніру, відступив від окружного лету італійський змагун Кольомбо з причини лихого стану здоров'я залози. Польські летуни Фльоріанович і Гжешик зажадали з Альжиру потрібних частин апарату з Варшави. Якщо дістануть їх швидко, не виключене, що Гжешик і Фльоріанович востаннє участь в дальшому леті, але поза конкурсом.

Вибухи на кораблі.

НЮ ЙОРК, 10. 9. ПАТ. Як стверджує „Дейлі Нюз“, є докази, що пожежу на кораблі „Марокестль“ попередили два вибухи. Денешні в Гавані повідомляють, що кубайська поліція переніряє поголоски, на основі яких портові робітники компанії Ворд Ляйн застрайкували, привалили службу на кораблі „Марокестль“, щоби збунтувати залозу й знищити корабель.

НЮ ЙОРК, 11. 9. ПАТ. З Асбері Парку повідомляють, що вчора ранком в кадові знищеного вогнем корабля „Марокестль“ роздався гук жвавої експлозії. Причини таємної експлозії не виявлені. Сила вибуху була дуже велика і викинула частину корабля в опалене внутрішнє улаштування на значну висоту.

НЮ ЙОРК, 10. 9. ПАТ. Останки корабля „Марокестль“ затлиблиються щораз більше в піску. Втрачено надію, щоби вдалося кадові корабля стягнути до порту. Після вибуху, який склався вчора ранком, в передній частині корабля, повсталася нова пожежа, що триває досі.

ГАВАНА, 11. 9. ПАТ. Кружлять поголоски, що пожежу на кораблі „Марокестль“ викликали комуністи. Влада розпочала слідство, перевіряючи обставини, серед яких корабель виїзав з порту в Гавані.

НЮ ЙОРК. Поліція досліджує поголоски про двоє таємничих пасажирів, що мали знаходитися на кораблі „Марокестль“.

Нема холери в Констанці.

БУКАРЕШТ, 10. 9. ПАТ. Агенція Радор повідомляє: В мірдатних колах заявлено офіційно, що висліді першої аналізи не викрили зовсім наразка холери у військовому таборі під Констанцю. В лабораторіях ведуть досліді, щоби устійити характер надуги, якої рідкож викликає на гостий катар кишків.

Вже надійшли найновіші матеріали з першорядних фабрик бельських та англійських на зимовий сезон
які поручаємо по дуже низьких цінах.

А. і М. Дір

Львів

пл. Голуховських 11
в подвір'ю. — Тел. 67-35

3 нових видань.

Юрія Липа: КОЗАКИ В МОСКОВІЇ. Роман із XVII-ого століття. В-во „Народний Стяг“, Варшава, 1934., ст. 234.

На першу звітку, що Ю. Липа написав історичний роман, тішилися ми дуже. Знаємо Липу вже з інших, менших його праць, знаємо його суворі вимоги до літератури, його стилістичний хист і культурність, а слово „роман“ звучить привабливо. Маємо історичні повісті, але роману ні!

І написав Липа історичний роман із XVII. віку. Маємо враження постанови від перед собою подвійне завдання: амальовати різницю двох культур, московської й української і дати пригоди повість. Якщо автор не мав цього другого наміру і хотів обмежитися тільки до якомога вірного історичного малюнку, то не повинен би був називати його романом.

Трьох козаків вибирається з України через Дніпро шукати у Москві скарбу Івана Грозного. Де захований скарб, про це мав залишити Грозний листку у своїх заповіті, а де заповіт, про який листку козари вивідують у своїх сміливих розшуках. Уся книжка оповідає про їх мандри туди і назад, і розшуки. Один із них сміливий, другий підприємчий, третій філософ. У доклав сміливості вірно козакам легко; в на це стара рецепта: розбивати ворогів плетком і вимахувати шаблем так, щоб іскри летіли. Проворність у ситуації, в якій попадають наші герої, нагадують нам занадто живо нашу дитячу лектуру. Велика це перепона для наших авторів, що ми читаємо змалку теж чужинних і що між ними є 1001 ніч, Мінхгаузен, Гулівер, Дон-Кіхот, Жіль Верн, Майн Рід.

З різними філософами Латкою нам уже зовсім нудно. Можливе, (хоч не віримо, що в XVII-ому віці наші мандрівні філософи не роздумували про життя цікавіше, однак це мала потіха. Філософія не старіється: ще нині можна читати Платона і Монтеня, забуваючи про те, коли вони жили. Суета сует, яку проповідує Латка і всі admirari не мають тут індивідуального забарвлення, надто банальні.

Засновок роману обіцяє чимало. Шукати делікатесного скарбу, добираючись до нього крізь неможливі труднощі, зводити боротьбу з ворогом силою та хитрощами це класичний сюжет для пригодницького роману. Але... щоб виконати цей план, автор мусить полонити нас своєю уявою. Тимчасом наші козаки рішуче за багато базикають, за мало заважають пригод і занадто машинально виходять переможцями з ситуацій за мало романтичних, чи якби нині ми сказали „сензаційних“ або „кінових“. Через те і постаті їх героїв, анебарвалі, шаблебно-програмові.

У романі нема й натяку на те, що козаки задумують зробити із дорогоцінним скарбом, як хочуть ужити його на боротьбу з Москвою. А в цьому весь глуд їх мандрівки. Колиж у ці мандрівки пропадають вони — віднаходять один одного випадково без ніякого аусілля приятелів і автора. Провідна думка, за якою йде автор, занадто живо нагадує нам педагогічний шнурок, яким тягнуть молоді автори популярно-виховних повістей: „Ось, синочку, сенс моральний“.

А провідна думка роману Липи заслуговувала би за кращий підхід. Опасті різнити край не можна скарбом, що лежить у чужій землі, тим більше, коли це земля ворогів, — шукати за ним треба на батьківщині. Із цієї, на перший погляд, простої думки, можна вивести низку втегарних картин, так само, як з кожної іншої, але нею мусить захопитися передовсім сам автор. Англієцький письменник Честертон, великий оборочень ріжної традиції та бузенини, добуває з таких традиційних прав фантастичні памфлети.

Липа витратив занадто багато енергії на історичну документацію, головню на фільмовісну спробу наслідувати мову давньої доби. Праця витрачена на це і талант, проявлений автором у цьому напрямку не стоять у ніякій пропорції до осягу. Вирішенням чинником у романі стає уява письменника, що мусить зібраний матеріал перетворити на низку подій, звичайних композицій і на тини своїх героїв. Уже система розділів примітна Липою (які він чомусь називає „візниками“) вказує на те, що композиції живляться тут на імпровізації; роман міг би мати багато менше і багато більше розділів, не змінюючи ніякому своїй якості.

Неодноразово у цьому романі можна було використати для драматичних картин, що хвилюють і зацікавлюють: вовк поривав дитину, герой попадає у в'язницю, італійка українчиться і робить батьком козака, навіть звичайні бійки з плетками і ножами можна бачити, коли вони відновлено відтворені. Липа заупиняється над ними оповідним тоном, наче людина, що чула про них, але сама їх не бачила.

Можна повірити, що Липа захопився своєю темою, коли вложив у неї так багато праці, а проте не відчуваємо в його романі безпосереднього постійного зв'язку з переживаннями його героїв; він не викладає в їх психології нічого з того, що його цікавить і хвилює; вони для нього тільки грамофонові плити — вся його увага зосереджена на зовнішніх і підрядних засобах.

Роман, за інтенціями авторів повинен залишити бадьорий настрій. І тут, як у численних наших книжках, використаний старий ефект: многа літа нашому володареві, слава нашому народові! Коли гадаєш, що амальовані там московські варвари, стояли культурно багато вище від нас і взяли верх над нами — зачигаєш книжку скоріше з меданхолійними рефлексіями. Навіть ту свою провідну думку про московське варварство та темряву повторює автор занадто часто і занадто наївно. Роман різниться тим від реферату, що не можна в ньому за часто повторяти головної тези.

Водночас не можна назвати „Козаків у Москві“ популярною повістю. Липа підвищив значно рівень своєї праці і дав доказ, що вмів володіти літературними засобами. Щодо архаїчної мови можна би посперечатися. Признаємо, що

така мова наблизилася до духа даної доби, але і питаємо себе: чи вона не стає вантажем, який коли автор раз уявляв на свої плечі, відбирав йому сили, потрібні до іншого, чи не важливішого в історичному романі, завдання?

Мова XVII-го віку, вжита Липою, головню у розмовах дівчих осіб, це здебільша стилізація. Автор мусить до давніх висловів і зворотів додавати сучасні, щоб оминати археологічних дилогалів. Нпр.:

„Отож той посол короля Фридерикуса Данського ознаймує: „Москвитяни суть діючі хитрі, спритні, затяті, неповстримані, немилостиві, розвусні і щоб не повідати — безсоромні, до випелюго ала схили, ставлячі сиди на місце права — і повірте мені, ол чейот ушеляних олмозлаючися“. Оповідант той не сам єсть — ол лав борю философ, помітивши рух нетерпачий Трембєцького, — тільки єсть і другий такий сам, Озаріюш Адамус“.

Як бачимо маємо тут і слова багато пізнішої мови. Архаїзована мова робить своє враження, коли йде про духа епохи, але малюнок історичного гла куди важливіший. Барвіста, соковита мова Липи і гарний стиль засичені подекуди недотриманими огріхами. Автор пише систематично „лехко“, „мяхко“, далі „всуміж“, „сілябичний“ зам. „сілябичний“ полковождь (!), „холодностею“ зам. холодностю, „нешисленні“ зам. нечисленні; „над усім“ зам. усім, „подоріж“ (!), „поступовання“ зам. поведінка, „сбоятно“ зам. байдує, „удався“ зам. пішов, звернувся, „узнати“, зам. признати, „так сьмалкий“ зам. такий солодкий і під впливом макаронічної мови XVII-го віку живає від себе сила зворотів чисто польських або зовсім невірних з погляду літературної мови „П велике біле тіло виливалось (!) вільно на солону“, „де було певню по кільканадцятьох таких ревізій (!)“, „урядів (!) кілька розваг“, „байски киндалів у замірянню“ (!), „а він одиак якби не свідомлює собі“, „котра була в прийняттю поперед“, „тут почулися (!) чийсь кроки“, „лішли далі на речях бувши милых...“, „до учиненню справедливости“, „доходило у шей (!) мандрівників“, „невільником стався“ зам. став, „мстися лусканими (!) вітоів“, „зму-

чені до вичерпання (!)“, „надумуючися змст відпові йому посуненням...“ Що це таке? „Е“ але з таким апострофом, не збавиш. Між таких зворотів: „Витиснув слова з себе, одиак (!) і випростувався. Може цар Івані синами тими вискалившись, одиак (!) і сьмст дешицу“.

Така фразеологія робить усю повість нестерпною лектурою. Маємо враження, що старосвітська мова, завісіла макаронічною нашого вуха, дуже добре підходить там, де автор має на меті комічний ефект, а у повних сюжетах сповняє свою роль тільки дуже своєрідних умовинах.

Недотепний проєкт з кіновими картини.

Львівський магістрат сильно зажурилася касою львівських кін. Звернувши увагу на те, що за багато людей ходить до кін безплатно. А щоб зарадити цьому лихові придумав оновину: редакції щоденників дістануть по одній вільній карті, що буде вступом до всіх одночасно. За цю вільну картку кожній редакції обов'язана буде помішувати щодня програму всіх кін і рецензії з їх фільм. Не вхоломо з цю львівські редакції згодяться на такий рес. Ксильи псденних оповісток тина завісіла великі, коли рівняти їх із безплатними картини.

Та ось вириває інше питання: як зможе редакція помішувати кінові рецензії з однією картою? Дуже часто трапляється так, що на дачь грімєру того самого дня. У таке випадках редакція часто посилає на такі зріми двох і трьох членів своєї редакції, щоб помістити негайно рецензії з нової фільм. При одній карті рецензент мусів би кібі сидіти в кінах від 4-ої год до ночі або розвезти собі цю приємність на кілька днів. Тоді інші члени редакції взагалі не зможуть користати з кінової карті і вся сумізна приємність з неї мала би залишитися тільки одній рецензентові.

Неме сумніву, що якби такий розпорядок магістрату ввійшов у силу, тоді вся преса змовилася би від дотеперішньої своєї прихильності редакції, які ходять до кін з обов'язком напевне не будуть такими частими його відвідувачами з приємності, за яку мусів би сидіти. На редакційних картинах магістрат лав не заробити ніякого золотого.

Експерти кін, що стоять ближче до цієї справи та розуміють її як добрі фахівці і режисери підприємці, напевне будуть старанно розяснити дотичним урядовцям з магістрату, що санації кін не можна починати від таких навіаних засобів. Зате можуть вони, у власному, добре зрозумілому інтересі, загострити контролю редакційних карт, щоб із ака не могла користатися люди посторонні, як це буває, коли члени редакції відлучаються від своїх знайомих.

Великі вправи Райхсверу.

НІРНБЕРГ, 10. 9. ПАТ. На зазначеній тижневій пресі нацистів відбулися сьогодні на величезному обсязі Цепеліна вправи Райхсверу, в яких виступили в повній зброї відділи, що репрезентували всі роди зброї Німеччини. Вони мали характер правильної бою при елітності скорострільних і мінометів. Вправи повторювали: передпол, перед ген. Бальмбергом, який в приваті канц. Гітлера і міністрів. Між іншими вищими переважали члени штурмових відділів Райхсверу перед канцлером Гітлером. Вперед відділів несено три прапори баварського полку Ліста, в якому Гітлер служив до вступу в світовій війні.

По шипокому світі.

— В порті Гінья застрайкували члени портові робітники, недоволені розпорядками справі посередництва праці.

— В Берліні засуджено правлячого трималюна Бертольта на два і пів року за антикомуністичну пропаганду.

— У Спалті (Дальматія) прийшло до загальних заворушень наслідком підпиту, який оголосив марш. Бальбо перед 150 італійськими опантантами.

Мундуркові матеріали від вол. 1-80, комплектні вправи для учнів і учениць, випусканих інтернатів і бус заступати найдешевше в Галицькій Магазині Новин Львів, вул. Галицька 13.

НОВИНКИ

— Робітня футер Юліана Глушевського, Львів, пл. Капітульна 3, 1. пов. Тел. 54-46. Приймає футра до перепошу на літо. 1287 38-
— Сукня на мужеські убрання, рагляни, пла-
ші і покриття до футер старайся закупити у
відомі і найдешевшим джерелі А. Віттельс,
Львів, Рутівського 7, напроти катедри. Оглянь
виставу і переконайся про низькі ціни. 20/80
— Затверджені владою Косметичні Курси
з правом видавання дипломів Стефані Гаври-
ляччові, Коперника 42а/III, телефон. 72-18
додаєткі вписи. Практика у кабінеті
„Distinction“, отвертий цілий день. Поради від-
вертото. 298 1-5

— Дансінг-Браїж 15. вересня год. 9. вечір
з хіміатах Української Бесіди. 302 1-2

— Гребенів, пансіон „Яблонських“ 30 покоїв
у центрі, близько стації, пошта, відступаємо
з аренду. Зголошення до 20. вересня ц. р.
302 1-3

— З музичного життя. При кінці цього міся-
ця має відбутися концерт дитячої орхе-
ри. Пробі вже відбуваються, тому проситися всіх
дітей, що грали на концерті „Діти дітям“ зго-
лоситися до Вишнього Муз. Інст. ім. М. Лисенка
у Львові.

— Посвячення костела. У Львові відбулося
7. ц. м. посвячення костела св. Єлисавети. Бу-
дова костела розпочалася 1905 р. а скінчи-
лась 1911. Однак посвячення відложено аж
до вибудування вітаря. Будову вітаря пере-
рвано з причини війни і скінчено щойно тепер
коштом 150.000 зол.

— Зізд повітових лісових інспекторів у Льво-
ві. Для 10. ц. м. відбувся в Хліборобській Пала-
ті у Львові зізд повітових лісових інспекторів
із воєводства львівського, станіславського і
тернопільського. З рефератів, виголошених на
зізді, заслуговує на увагу передовсім реферат
головного лісового інспектора львівської Хлі-
боробської Палати, д-ра інж. Каз. Пялята, на те-
му: „Рациональність господарки в громадських
лісах“.

— Син виліз. Наслідком останніх дощів ви-
ступили з берегів Сян між своїми джерелами і
Пявовом, заливаючи поля. Піднісся теж стан
води в долинах Сяну.

— Знищення карі. На руки міністра справед-
ливості вилучило письмо з проханням дальшої
ласки від президента республіки для україн-
ських селян, засуджених за участь у злочинах по-
літич. у ліському повіті. Свого часу суд засудив
на кару смерті трьох лемків, а одного на до-
смертну в'язницю. Засуджених на смерть поми-
нував президент, перемінюючи кару смерті на
досмертну в'язницю. Згодом знизило кару
карі. Трьом засудженим на досмертну в'язницю
обнижено кару до 5 літ, одному до 3. Зачу-
вати, що міністр справедливості рішив пред-
ставити лемків до дальшої ласки президента.

— Арештування польського спортсмена. До
Бригідок доставив знайний у Львові спортсмен
Кароль Вечисти, б. голова окружної колегії ко-
лоного м'яча. Будучи касієром фірми „Галіція“
спроневерив 8 тисяч зол. Коли дозволити
знайнялися, Вечисти в червні ц. р. втік зі Льво-
ва, залишивши жінку без засобів до життя.
В останньому часі зголошався сам на поліції.

— Злочини судового коморника. В Бид-
гощі засуджено судового коморника Тадея
Кухаря на 6 літ в'язниці і позбавлення на 10 літ
громадянських прав за спроневерення, яких
він допустився у 250 випадках на суму поперх
50.000 зол. Спроневерені гроші Кухар пропу-
стив на пиятику і розгульне життя.

— Хто виграв на лотерії? В нинішнім тя-
гненню Держ. Каясової Лотерії аналіз виграні
на такі числа: 15.000 зол. на ч. 84788, 92119,
165238, 10.000 зол. на ч. 82904, 162866, 10.000
зол. на ч. 19849, 71078, 138397, 5.000 зол. на ч.
20529, 35402, 46569, 70136, 103496, 112960
147778, 5.000 зол. на ч. 35543, 72868, 101214,
140434, 159379, 2.000 зол. на ч. 45511, 5078, 6841,
9888, 13437, 32373, 33588, 39059, 41159, 54343,
68895, 71857, 77328, 89244, 89994, 98535, 102146,
104163, 134522, 138046, 140264, 141510, 144326,
156086, 167437, 2.000 зол. на ч. 46523, 49177,
54130, 30521, 37781, 55345, 59179, 968, 79321,
79594, 102430, 106121, 113634, 117397, 154336,
1.000 зол. на ч. 6007, 8638, 8989, 10001, 21717,
22063, 24330, 27853, 31381, 43195, 47745, 47787,
57586, 57641, 69164, 81308, 85715, 86335, 107755,
108735, 112069, 114740, 117407, 128356, 139435,
140933, 142678, 145001, 145436, 147297, 148130,
150615, 152858, 159367, 1.000 зол. на ч. 400, 1392,
9397, 10107, 19262, 14741, 29172, 36427, 44770,
67443, 71497, 74447, 79606, 81082, 87102, 87616,
90557, 97703, 100029, 109430, 112718, 112772,
114557, 115090, 122996, 130261, 130849, 131418,
135328, 147903, 149190, 157962, 160395, 162549,
167977, 169288.

Товари благатні

ВОВНИ, ШОВКИ, ПОЛОТНА, ПОСТІЛЬ Ф. ОЖЕХОВСЬКИЙ

Найбільший вибір. — Найнижчі ціни.
Львів, Ринок ч. 29.
278 181-7
Телефон 23-33.

— Поворот війська в вправ. В понеділок ве-
чором стало вертатися до Львова військо з
вправ. Цілу південну частину Львова заняла
кільканадцятитисячна армія. У вівторок у де-
філяді взяло участь вісім полків піхоти, дві
бригади кінноти, полк уланів, два полки й од-
ний дивізіон легкої артилерії, полк тяжкої
артилерії, полк моторової артилерії та бата-
ліон танків. Дефіляда почалася в 3. год. по-
пол. під проводом інспектора армії ген. Руме-
ля. На Галицькій площі під тріумфальною
брамою витав військо президент міста Дро-
новський в оточенні послів і сенаторів, чле-
нів м. ради. Три дочки вищих магістратських
службовців дали ген. Румелю цвіти. Шкільну
молодь звільнили з останньої години науки,
щоби взяла участь у цьому військовому святі.

— Львівська хроніка. Власничка пральні
„Парижаника“ (Богданіка) 22-літня Йос. Є-
жовська намагалася покінчити з життям, то-
му написала сильної кислоти. Її забрали до
шпиталю. — При вул. Різниській 12 написала
йодини 26-літня Міна Штріх. Її забрали до
шпиталю. — На Високому Замку написав са-
ліцилової кислоти 35-літній безробітний Вік-
тор Паян із Вільки. Поранив теж собі жилет-
кою груди. Його відвезли до шпиталю. — На
вул. Калетській невідома жінка підкинула пі-
тораріючого хлопця з картошкою, що йому на
імя „Іван“. — З хати Ем. Гріса (Коперника 37),
як він із нагоди Нового Року був у божниці,
зловий вкрав 40 облигацій будівельної позич-
ки вартості 7.500 зол. — В вестибюлі Вел. Те-
атру вештували міжнародного злодія з Ка-
ліша Юліу Лейбу Штресберга, як старався
вкрасти портфель Арт. Яримовичеві.

ГАЛЯНТЕРІЯ ЖІНОЧА І МУЖЕСЬКА У ВЕЛИ-
КІМ ВИБОРІ По цінах дуже низьких. Поручає
Ф-м ЗІГМУНТ ЗАЛЕСКИЙ вул. Бойнів. ч. 4
178

— Краєва хроніка. Під потяг, що їхав з Пе-
ремишля до Хирова, кинувся залізничник Ми-
хайло Буш, якого колеса перетали на дві по-
ловини. — У Лукавинці Нижній (Стрипинця)
вбито Василя Шмигеля. Як підозрюють поліція
арештувала Василя Кешика, Миколу Леника
та Павла Синьська з Лукавинці. — У Сороках
(Кодомийщина) злодій, що мабуть хотів кра-
сти овочі в саді І. Мармороша, втопили сторо-
жа саду Фогля в ямі з гноївкою, глибкої на
4 м. Як підозрюють в тому душогубстві полі-
ція арештувала Максима Юрчака, якого бачи-
ли з Фоглем кілька годин перед убивством. —
У Гумнісках (Теребовельщина) повісився на-
слідком негоди з жінкою К. Сороцький. —
У Млиніцях (Зборівщина) під час осідання у-
шкодився військовий літак. Пілот і Obser-
ватор вискочили з літака в останній хвилині. —
За похвалювання вбивства мін. Перацького
бориславський суд засудив на два місяці й
тиждень арешту вдову Анг. Тютіну з Росії.

— Любовна трагедія склалася в Товстогузі,
пов. Перемишль. Олекса Гуцул, син замож-
ного господаря, хотів женитися з Анемой Ле-
виською, але батько дівчини тому спротиви-
вся. Колишній Гуцул зрабив дівчину до по-
близького ліса і спитався, чи хоче вийти за
нього. Коли Анна дала відмовну відповідь, Гу-
цул стрілив до неї двічі з кріса, кладучи її тру-
пом, а потім відобраз собі життя.

— Жінка головою рабівників. Румунська жан-
дармерія вилучила рабівничу банду, що перед
кількома тижнями зрабувала в кушніра Ко-
пинського в Мірові гроші й річі, разом на
50.000 левів і тяжко побила цілу родину. Го-
лова тої банди є Евфрозина Сивак з Мірови.
До банди належить й чоловік Танасій Сивак,
Дмитро Берник та Іван Іванчук з Черногузія.
Вони вже арештовані.

— Пржедлани пачкарів. Коло Перебикивіч
на польсько-румунській границі стежа погра-
ничників придала польських горожан Вар-
толомея Данилу і Андрія Петрушука. В них
найдено камінь до запальничок, три запаль-
нички, алькоголь і шовк. Пачкарі видали й
свого спільника в Огуті Евфрема Буга. Всіх
відставлено до Хотіна.

— Річні відсотки. Відомий англійський фізик
Джонс Дкінс обрахував, що завдяки винахо-
дам Едісона світове багатство збільшилося на
15 мільярдів доларів. — Ліка Націй видала річ-
ник про стан зброєнь 64 держав. — У Франції
впрожай винограду приніс цього року на 1.733

міль. літрів більш вина, ніж у минулому році;
винятково добре вдалися вина бордо, бургунд-
і ельзаське. — Помер у 83 р. життя колос-
славний італійський артист Рамбальдо де Гу-
дрон, що виступав іще з Елєснором Дуза. —
Один із найбільших банків у Шікаго рішив
припинити свою діяльність тому, що його ін-
тереси не виплачуються; 7000 вкладників ді-
стане назад свої гроші. — У Марокко заборони-
ли продавати німецькі часописи „Дайче
Альгемайне Цайтунг“ і „Люкаль Аншайгер“. —
Відкрили досі невідомий альбом з поезіями
Гетого, який передав його під час своєї дру-
гої подорожі Райном тодішньому командан-
тові м. Андернах. — Німецький уряд рішив
сфінксікувати майже відомого пацифіста про-
фесора Ферстера, члена Ліги Націй.

— Нййи ги старі рукописи Євангелія. Вчений
і дослідник релігії Редідел-Гаріс найшов у
спирому монастирі яковитів у Вірменії два ру-
кописи з перших століть після Христа. В них
у сирійській мові поданий повний текст Єван-
гелія св. Луки, св. Марка та значна частина
Євангелія св. Івана. Одна імерсканська на-
кладня дає вже згаданому вченому за ці Єван-
гелія 3.500 фунтів стерлінгів.

— Фальшиві акції на лондонській біржі.
Паніка на лондонській біржі повстала чере-
з те, що там появились підроблені акції британ-
ського повітряного товариства. Цей об-
ман не вдався і поліція скоро зліквідувала його.
У мент, коли арештували ошукання, він за-
стрілявся. Цікаве, що досі не ствердили, хто
він, бо його прізвище фальшиве. Він випалив
собі квасом місію на пальцях, щоб не можна
дактильоскопічними відбитками перевірити
його особи у списках ошуканців. Він америка-
нець і належить до цілої банди фальшивників.

— За габсбурзький престіл. Англійський ар-
хикнязь Альбрехт, єдиний син архикнязя Фри-
дриха, головного команданта австро-угор-
ською армією під час війни, розводиться. Він
оженився два роки тому з розведеною жінкою
мадярського посла в Софії, Руднай, донькою
великого землевласника Лельбача. Вся дина-
стія Габсбургів була до проги цього подруж-
жя, але не помогло. Не помогло навіть те, що
пань за інтервенцією (як кажуть) цесареві
Зиги відмовився признати розвід пані Руд-
най. Альбрехт узяв цивільний шлюб. Та ось
закружляли звістки, що є можлива відмова
престолу Габсбургів. Альбрехт пробував при-
мириться з Габсбургами. Імовірно наслідок
цих переговорів був такий, що вони постави-
ли йому за домагання, щоби розвівся. Жінка
Альбрехта внесла розводу скаргу з моти-
вом, що чоловік її покинув. Невідомо, чи це
теж не зроблене за порозумінням з Альбрех-
том.

— Розводи в Парижі та околиці. За 1933 рік
статистика Парижа і департаменту Сени ствер-
джує, що суд розвазав 30.000 подруж. Все це
очевидно не фрінжув. Дуже багато чужинців,
які не можуть розвазистись у своїй державі, при-
їжджають у Париж саме з тою метою.

— З Англії до Індії без зупинки. Відомий ан-
глійський летун сер Аллен Кобгем і начальник
ескадрилі Гельморт приготувалися до лету
з Англії до Індії без зупинки на день 21. ц. м.
Вони будуть літати над резервуаром бензи-
ною у повітрі над островом Мальтою, над А-
лександрією і Бассорою.

— 6000 бандитів в Америці. Дописувачі ню-
йорських газет подають вістку з Вашингтону,
що федеральний уряд виготовив список усіх
бандитів, за якими пошукують федеральні а-
генти. Їх число досягає цифри 6000, а всіх їх
вважає генеральний інспектор за „прилюд-
них ворогів ч. 1“. З тих, що дотепер постав-
лено перед суд, засуджено на кару 93 відсотки.
З цього показується, що це справжні опришки.
З цього треба вивести. Останнього року феде-
ральні агенти зловили 928 опришків, а також
відшукали 2302 вкрадених автомобілів.

— Учасники чаленджу засоблені. Як довіду-
ємося, всі учасники чаленджу, що 7-го ц. м.
вибухали в оточуванні лет дістали від фірми
Фукса чеколату „Легуна“ та осяжні кармеліки.
Фірма Фукса пригадує, що вона вже багато разів
підслидувала учасників різних спортивних
імпрез своїми вибраними. Нпр. під час останніх
перегонів на велосипідах на шляху Берлін-Вар-
шава всі члени обох дружин дістали м'ясо-чизу
чеколату Фукса.

